

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

ภาษาพาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย

ชุด ภาษาเพื่อชีวิต

ภาษาพาที

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย

ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๔๖-๗

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา ดำเนินการจัดทำต้นฉบับ

ISBN 978-616-461-550-2

พิมพ์ครั้งที่สิบแปด

พ.ศ. ๒๕๖๘

จำนวน ๔๐๐,๐๐๐ เล่ม

จัดพิมพ์โดย องค์การค้าของ สกสค.

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว

๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐

โทรศัพท์และโทรสาร ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ ต่อ ๓๑๘

www.suksapan.or.th

คำนำ

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เป็นหนังสือที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจัดทำขึ้นเพื่อประกอบการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วยหนังสือเรียน ภาษาพาที หนังสือเรียน วรรณคดีลัคนำ และแบบฝึกหัด ทักษะภาษา

หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ภาษาไทย ชุด ภาษาเพื่อชีวิต ภาษาพาที ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕ เล่มนี้ได้ปรับปรุงเพื่อให้ทันสมัย โดยมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทักษะการใช้ภาษาอย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเป็นพื้นฐานการสื่อสารผ่านการใช้ภาษาไทย ซึ่งควรค่าแก่การเรียนรู้ อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักการและบรรลุมตามจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ว่าที่ร้อยตรี

(ธนุ วงษ์จินดา)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำแนะนำสำหรับผู้ปกครอง

ผู้ปกครองเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนรู้ของบุตรหลานที่อยู่ในวัยเรียน ผลการศึกษาชี้ชัดว่าผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีขึ้น ถ้ามีผู้ปกครองร่วมดูแลเอาใจใส่ด้วยความรักและความเข้าใจ ให้ผู้เรียนได้ฝึกอ่านเขียนเพิ่มเติมที่บ้านด้วยความสมัครใจ

ผู้ปกครองควรเข้าใจว่า หนังสือเรียนเล่มนี้มีเนื้อหาเพื่อฝึกทักษะทั้งการฟัง ดู พูด อ่าน เขียน และคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ อีกทั้งควรสังเกตความสามารถของผู้เรียน ให้ข้อมูลประสานสัมพันธ์กับครูผู้สอน อ่านหนังสือร่วมกับบุตรหลานของตนอยู่เสมอ และเป็นแบบอย่างที่ดีที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาการด้านการใช้ภาษาของผู้เรียน

ผู้เรียนควรศึกษาหนังสือเรียน ภาษาพาที ควบคู่กับหนังสือเรียน วรรณคดีลำนารวม ทั้งฝึกทำแบบฝึกในแบบฝึกหัด ทักษะภาษา ด้วย

สารบัญ

บทที่

หน้า

๑ ครอบครัวพอเพียง

๑

อ่านเสริม : ควายทำงานกับผักหวานป่า

หลักและการใช้ภาษา : การอ่านจับใจความ

การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก

๒ คนละไม้ คนละมือ

๑๙

อ่านเสริม : จิตที่ควรพัฒนา : จิตสาธารณะ

หลักและการใช้ภาษา : คำบุพบท

เครื่องหมายวรรคตอน

การอ่านร้อยแก้ว

มารยาทในการอ่าน

๓ ภัยเงียบ

๓๙

อ่านเสริม : การดูแลบำรุงรักษาคอมพิวเตอร์

หลักและการใช้ภาษา : ประโยคและส่วนประกอบของประโยค

สำนวนที่เป็นสุภาษิต

คำภาษาต่างประเทศในภาษาไทย

๔ ประชาธิปไตยใบกลาง

๕๗

อ่านเสริม : บทเพลงแห่งประชาธิปไตย

หลักและการใช้ภาษา : คำเชื่อม

การย่อความ

การฟังและการอ่านงานเขียนประเภทโน้มน้าวใจ

บทที่

หน้า

๕ ร่วมแรง ร่วมใจ

อ่านเสริม : เรื่องของมด

หลักและภาษา : แผนภาพโครงเรื่อง
การอ่านข่าวสารของทางราชการ
คำอุทาน

๗๗

๖ สองฝั่งคลอง

อ่านเสริม : เจ้าชายแดงโม

หลักและภาษา : เรียงความ
การเขียนเชิงจินตนาการ

๙๕

๗ ตั๋งหยาดทิพย์ขลุ่ยโลมใจ

อ่านเสริม : พระมหากษัตริย์ไทย

หลักและภาษา : ราชศัพท์
พจนานุกรม

๑๑๓

๘ ก้าวให้ไกล ไปให้ถึง

อ่านเสริม : ลูกยางเดินทาง

หลักและภาษา : การคิดวิเคราะห์ในการรับสาร
การพูดและเขียนแสดงความคิดเห็นเชิงวิเคราะห์
การเขียนบันทึกการอ่าน

๑๒๕

๙ ชีวิตมีค่า

อ่านเสริม : กีฬาโคตมีเถรี

หลักและภาษา : จดหมายถึงพ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ปกครอง
อักษรย่อ

๑๔๑

บทที่

หน้า

๑๐ ปลอดภัยไว้ก่อน

อ่านเสริม : ไม้ดอกในเมืองไทย

หลักและภาษา : ภาษาพูด ภาษาเขียน
ภาษาถิ่น
การพูดรายงานการศึกษาค้นคว้าจากการฟัง การดู และการสนทนา
การพูดแสดงความรู้ ความคิด

๑๕๗

๑๑ หน้าต่างที่เปิดกว้าง

อ่านเสริม : ข้าวอก ข้าวกล้องอก น้ำข้าวกล้องอก

หลักและภาษา : การเลือกหนังสืออ่าน
โครงงาน

๑๗๕

๑๒ ภาษาจรรโลงใจ

อ่านเสริม : ปรัชญาคำทาย

หลักและภาษา : กาพย์ยานี ๑๑

๑๙๓

๑๓ สายน้ำ สายชีวิต

อ่านเสริม : น้ำ

หลักและภาษา : การอ่านร้อยกรอง
การตั้งคำถาม และการตอบคำถาม

๒๐๗

๑๔ รู้ไว้ได้ประโยชน์

อ่านเสริม : เกิดแล้วต้องมีชื่อ

หลักและภาษา : การเขียนแนะนำ
การกรอกแบบรายการ

๒๒๓

๑๕ แรงกระทบ

อ่านเสริม : คิดดี ทำดี มีสุข คิดชั่ว ทำชั่ว พบทุกข์
หลักและการใช้ภาษา : สำนวน
การคัดลายมือ

๒๓๗

๑๖ วิธีชีวิตไทย

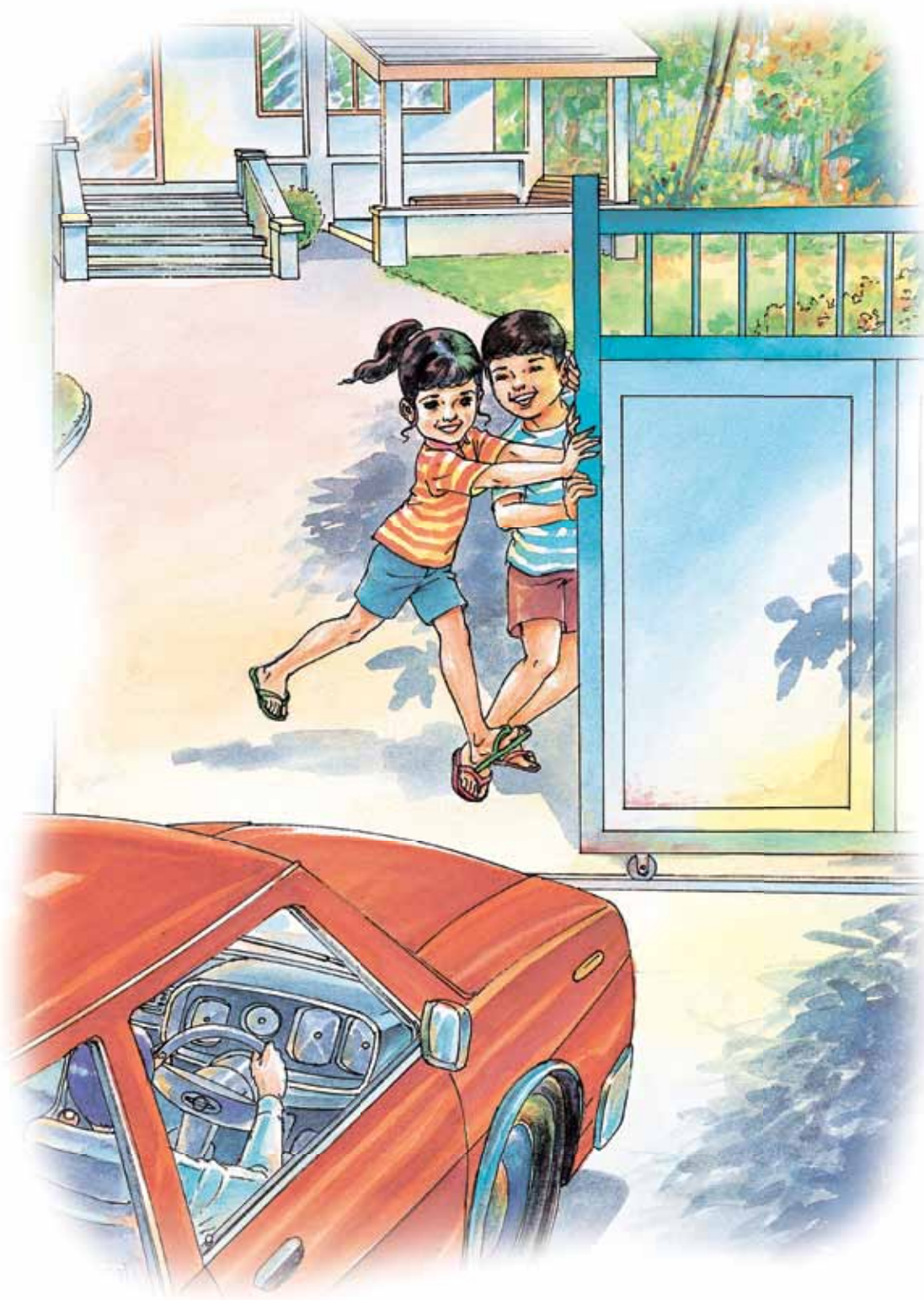
อ่านเสริม : เด็กดีมีมารยาท
หลักและการใช้ภาษา : การเขียนคำอวยพร
มารยาทในการฟัง การดู และการพูดสนทนา
การทอ้งจำบทประพันธ์

๒๕๑

คนที่รู้จักพอ	เป็นสุขหนอไร้ปัญหา
ใช้ชีวิตตามธรรมดา	ยึดปรัชญาความพอเพียง
บทนี้แทรกความคิด	ตั้งเข็มทิศไว้ให้เที่ยง
แผนภาพไม่เอนเอียง	เพื่อร้อยเรียงสิ่งควรทำ
ฝึกอ่านจับใจความ	พร้อมคิดตามและจดจำ
ความคิดลิขิตคำ	ผ่านการพูดและการเขียน

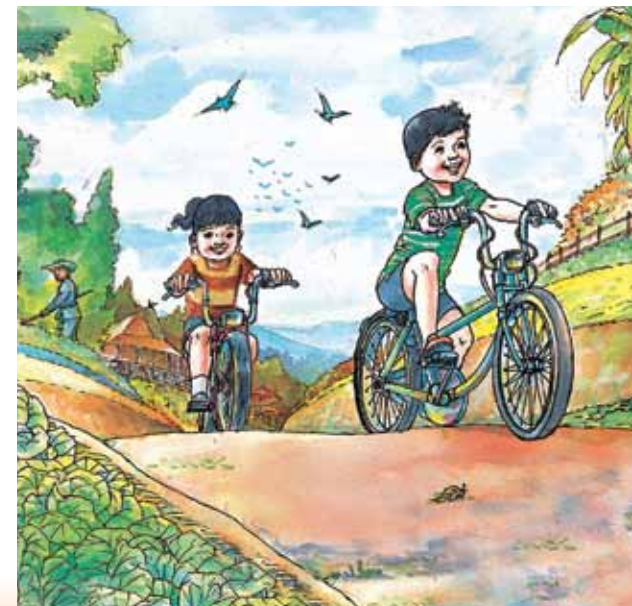
...เมฆและฝนสองพี่น้องรีบวิ่งไปช่วยกันเปิดประตูบ้านให้พ่อ...

“ปิ่น ๆ” เสียงแตรรถยนต์ดังที่หน้าบ้าน เมฆและฝนสองพี่น้องรีบวิ่งไปช่วยกันเปิดประตูบ้านให้พ่อ พ่อบอกว่า กลับช้าเพราะไปเติมน้ำมันและสูบลมยางเตรียมไว้สำหรับการเดินทางไปพักผ่อนวันพรุ่งนี้ เมฆและฝนเตรียมกระเป๋าเสื้อผ้าและของใช้ไว้เรียบร้อยแล้ว ส่วนแม่ก็เตรียมหมักหมู หมักไก่เอาไว้ไปทำอาหารที่บ้านป้านิด

วันรุ่งขึ้นทุกคนตื่นแต่เช้า เมื่อจัดของขึ้นรถแล้ว พ่อก็ขับรถพาเมฆและฝนมุ่งหน้าไปบ้านป้านิด พี่สาวของแม่ที่อำเภอปากช่อง ซึ่งอยู่ห่างจากถนนใหญ่ พ่อต้องขับรถเข้าไปตามถนนเล็ก ๆ ของหมู่บ้าน แม่บอกว่าบ้านของป้านิดอยู่ใกล้เชิงเขา มีบริเวณกว้างขวางมาก ป้านิดกับลุงวินตั้งใจจะปลูกบ้านที่นี่เป็นที่พักผ่อนหลังเกษียณอายุราชการแล้ว ลุงวินเลือกปลูกตัวบ้านอยู่บนเนิน แม่เล่าถึงบ้านป้านิดและลุงวินให้ฟังว่ามีอะไรน่าสนใจแตกต่างกับบ้านในเมืองบ้าง เมฆและฝนฟังแล้วตื่นเต้นอยากใหถึงเร็ว ๆ

พ่อบอกว่า “ใจเย็น ๆ ลูก เดี่ยวก็จะถึงแล้ว”

“เมฆอยากขี่จักรยานเล่นครับ” เมฆบอกด้วยความดีใจ

“ฝนไปด้วย ขี่จักรยานดูรอบ ๆ บ้านเลยนะ” ฝนรีบบอก

“แม่กับป้านิดจะทำอาหารกลางวันอร่อย ๆ ให้ทานกันนะ” แม่หันมาบอกลูก ๆ

พ่อบอกว่า “ขอพักสักหน่อยนะ ขับรถมาหลายชั่วโมงรู้สึกเมื่อย” ทุกคนเห็นด้วยเพื่อให้พ่อออกมาแรง เอาไว้ขับรถกลับ

เมื่อถึงบ้านของลุงวินกับป้านิด ทั้งเมฆและฝนตื่นตาตื่นใจกับสีส้มของดอกไม้บานาชนิดที่อยู่รอบบ้านบนเนิน มีต้นไม้ร่มรื่นอยู่ทั่วบริเวณบ้านได้ยินเสียงนกร้องสลับกับเสียงไก่ขัน เมฆและฝนซึ่งจักกรยานดูลงรอบ ๆ บริเวณบ้านอย่างสนุกสนาน

อาหารกลางวันวันนี้ ป้านิดให้ลุงสนคนสวนไปเก็บมะละกอ มะนาว พริกชี้หนู ถั่วฝักยาว และมะเขือเทศมาจากสวนหลังบ้านเพื่อทำส้มตำ ถั่วฝักยาวที่สุกคาต้น ป้านิดก็เอามาทำถั่วยวบวชชี แม่ทำไก่ทอด หมูทอดที่เตรียมมาจากบ้าน ทุกคนรับประทานกันอย่างเอร็ดอร่อย

“ตอนบ่าย ๆ แดดเริ่มแล้ว เมฆกับฝนไปช่วยกันเก็บดอกอัญชันมาให้ป้าหน่อยนะ” ป้านิดบอกหลาน

“คุณป้าจะเอามาทำอะไรหรือคะ” ฝนสงสัย

“เย็นนี้ป้าจะทำไข่เจียวดอกอัญชันให้ทาน” ป้านิดบอก

“เมฆไม่เคยทานเลยครับ เคยแต่ทานไข่เจียวหมูสับ” เมฆพูด

“ป้านิดปลูกดอกไม้ ต้นไม้ไว้เยอะแยะ ล้วนแต่เป็นพืชสมุนไพรที่มีประโยชน์ทั้งนั้นเลย” แม่อธิบาย

“เย็นนี้ป้าจะเก็บใบชีเหล็กอ่อน ๆ มาแกลงให้ผู้ใหญ่ ส่วนเด็ก ๆ ก็ไปช่วยป้าแหม่เก็บไข่ในเล้าเอามาทำไข่เจียวดอกอัญชันไข่จะ แกมยังมีผักทองแกงบวดเป็นของหวานอีกด้วย” ป้านิดพูด เด็ก ๆ ตาลุกวาวดีใจที่ได้รับประทานอาหารเช้าอร่อยอีกแล้ว ล้วนแต่เป็นของที่ไม่ต้องซื้อ สวนครัวของป้านิดมีทุกอย่างที่เก็บมารับประทานได้

หลังจากนอนเล่นพักผ่อนแล้ว ตอนบ่าย ๆ แดดอ่อน ๆ ป้านิดพาแม่เดินดูรอบบริเวณบ้านที่ปลูกต้นไม้เอาไว้ มีต้นสะเดา ต้นขี้เหล็ก ส่วนดอกไม้กลิ่นหอมก็มีหลายชนิด เช่น ดอกแก้ว ดอกกรรณิการ์ ดอกปีบ มีทั้งผลไม้ที่เก็บกินได้ตลอด เช่น ชมพู ฝรั่ง ขนุน มะม่วง ที่ริมรั้วป้านิดปลูกไผ่ไว้กอใหญ่ รวมทั้งถั่วฝักยาว ถั่วเขียว และถั่วหอม

ส่วนลุงวินพาพ่อไปดูสระน้ำที่ขุดกักเก็บน้ำไว้ใช้ตอนหน้าแล้ง ลุงวินขุดสระเอาไว้ในที่ลาดลงไป เพื่อจะให้ น้ำฝนในที่สูงไหลลงไปได้มาก ๆ ทั้งพ่อก็ไปดูการทำน้ำหมักชีวภาพ ลุงวินบอกว่า ใบไม้ต่าง ๆ

ที่ตัดทิ้งแล้วนำมาสับรวมกับเศษพืชผักผลไม้ ใส่ลงไปในโถ ใส่กากน้ำตาลลงไป ปิดฝาโถทิ้งไว้ ๕-๗ วัน ก็จะได้ น้ำสีน้ำตาล ซึ่งเป็นน้ำหมักชีวภาพ นำไปผสมน้ำเอาไว้รดต้นไม้หรือฉีดพ่นพืชผักได้ นอกจากนี้ยังนำไปราดตามท่อระบายน้ำหรือห้องน้ำเพื่อบดกลิ่นได้อีกด้วย

เมฆและฝนชวนกันไปหาป่าแถมให้พาไปเก็บไข่ในเล้าไก่ ป่าแถมเล่าว่าหนูมันแกว ลูกสาววัย ๕ ขวบของป่า มีหน้าที่มาเปิดเล้าไก่ในตอนเช้า และตอนแม่ไก่เข้าเล้าในตอนเย็น ทั้งช่วยป่าแถมเก็บไข่ไก่ไปให้ป่านิดทุกวัน ป่านิดก็จะให้เงินเป็นรางวัลแก่หนูมันแกวเป็นรายเดือนเพื่อเก็บออมเอาไว้ใช้ยามจำเป็น

“พี่เมฆ ฝนอยากมาเที่ยวบ้านป่านิดอีกจังเลย สนุกดีนะ” ฝนพูดเหมือนจะทนายใจพี่ชาย

“พี่ก็เหมือนกัน อยากมาอีก วันหยุดวันไหนที่คุณพ่อว่าง เราขอให้คุณพ่อกับมาอีกนะ” เมฆบอก

“มีของอร่อย ๆ ให้ทานตั้งเยอะ” ฝนพูด

“ลุงวินกับป่านิดเขายึดแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงของรัชกาลที่ ๙ ใจละน้อง” เมฆอธิบายให้ฝนฟัง “ดูซิ ปุ๋ยหมักก็ทำเอง ไม่ใช่ปุ๋ยเคมีเป็นการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วย”

หลังจากรับประทานอาหารเย็นแล้ว ลักพักใหญ่ท้องฟ้ามีดครึ้มและมีฝนตกลงมาอย่างหนัก ทำให้น้ำฝนไหลจากที่สูงลงมาในสระน้ำ ลุงสนจับปลาที่ว่ายตามน้ำมาได้หลายตัว แมกับป่านิดช่วยกันรองน้ำฝนใส่ถังกันน้ำขนาดใหญ่หลายใบเก็บเอาไว้ใช้ไว้ดื่มได้นาน

พ่อบอกว่า พรุ่งนี้พ่อตั้งใจจะพาไปเที่ยวหน้าตกก่อนจะกลับบ้าน แต่ถ้าฝนตกหนักอย่างนี้คงต้องงด เพราะถ้าไปเที่ยว อาจเป็นอันตรายจากน้ำที่ไหลแรง และตามโขดหินก็มีตะไคร่น้ำทำให้ลื่นล้มได้ แม้จะหมดหวังในการไปเที่ยวหน้าตกในวันพรุ่งนี้ แต่เมฆและฝนก็มีความสุขที่ได้มาเที่ยวบ้านป่านิด และหวังว่าจะได้มาเที่ยวที่นี่อีกบ่อย ๆ ได้สูดอากาศบริสุทธิ์ ได้ชื่นชมกับธรรมชาติ ได้กินอาหารที่ปลอดจากสารเคมี เมฆและฝนอยากให้เพื่อน ๆ มาเที่ยวชมธรรมชาติอย่างนี้บ้าง

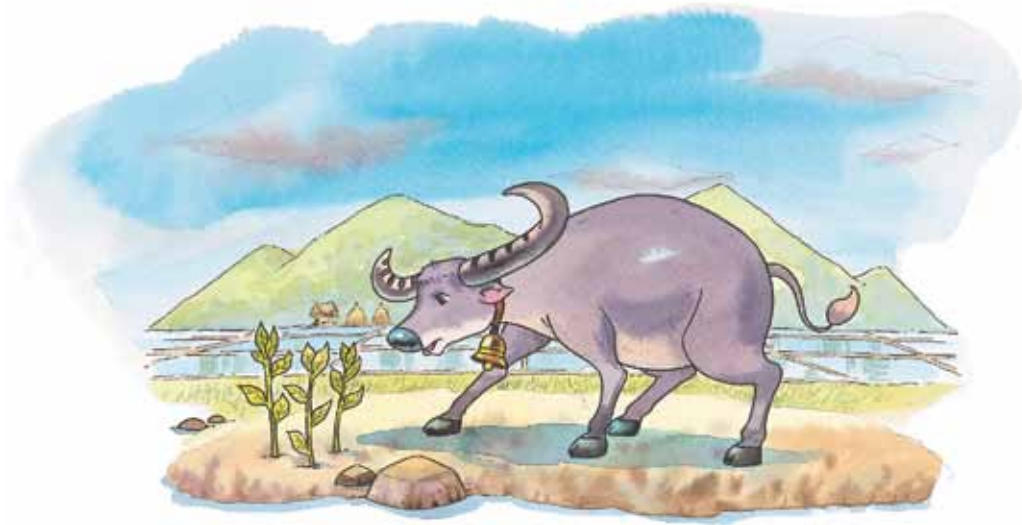

อ่านเพิ่ม เสริมความ

ควายหางากับผักหวานป่า

นาข้าวกลางหุบเขาหลังฤดูเก็บเกี่ยว ดูชะมุกชะมอม เป็นเพราะชาวนาจุดไฟเผาซึ่งข้าวเหนียว เพื่อใช้เป็นปุ๋ยในฤดูทำนาฝนหน้า แต่ก็ยังพอมีสันผักตบถ้ำที่อาศัยหมอกและน้ำค้างหน้าหนาว ได้แตกใบเติบโตเป็นสีเขียวสารพัดเขียวตัดกับเถาเถาสีดำ ดูแล้วก็สวยดี

เมื่ออาทิตย์ก่อน ละอ่อนเด็กน้อยชาวนาจูควายหางนายาวโง้งมาลงลำน้ำเหมือง มันเดินส่ายซ้าย ส่ายขวา ไปตะเือกก่อนหินก้อนโตกลิ้งไปทับตอต้นผักหวานป่าเสียมิดติดดินเลย ต้นผักหวานป่าที่ใหม่เกรียมก็จนปัญญาจะผลักจะดันหินก้อนนั้นให้พ้นไปจากตัวเองได้

ต้นผักหวานป่าเศร้าใจที่ผักหวานอื่น ๆ สนุกสนาน เพราะได้แตกใบอ่อน บางต้นก็โตเกือบเต็มที อย่างต้นตำลึงและต้นมะเขือเทศ

กลางวันก็ร้อนระอุเพราะลมไม่สามารถแทรกผ่านก้อนหินเข้ามา กลางคืนก็มีมิดมิดไม่เห็นฟ้าเห็นดาว หมอกบางน้ำค้างเย็นก็ไม่เคยตกถึงท้อง ผักหวานป่าพยายามขยับตัวไปมา

วันต่อมา ละอ่อนชาวนาจูเจ้าควายหางตัวเดิมมาลงลำน้ำเหมืองอีกครั้ง แล้วมันก็เชียว เตะก้อนหินทับตอต้นผักหวานป่ากระเด็นไปตกลำน้ำเหมืองเสียงดังจ๋อมใหญ่ ๆ ต้นผักหวานป่าโล่งอก คิดอยู่ในใจว่า อย่างน้อยเจ้าควายหางตัวนี้ก็ยังมีดีอยู่บ้างหรอก

น้ำค้างเย็น ๆ ลมอ่อน ๆ และแดดอุ่น ๆ ช่วยให้ต้นผักหวานป่าโตวันโตคืน ใบอ่อน ๆ ของมันเป็นสีเขียววาวจับเป็นพุ่มสวยงาม ใครผ่านไปผ่านมา ก็ออกปากชม โดยเฉพาะละอ่อนชาวนาจูคนนั้น ทุก ๆ เย็นหลังจากลงเล่นน้ำในลำน้ำเหมืองเสร็จแล้ว ก็จะแวะเวียนมาลูบมาคลำ เร่งให้ผักหวานป่าแตกใบเยอะ ๆ ให้พอแฉกกับปลาแห้งได้สักหม้อ ต้นผักหวานป่าภูมิใจและมีความสุขเจียบ ๆ ที่ยังมีประโยชน์ให้ผู้คนเหลือบแลได้บ้าง

สองวันต่อมา ละอ่อนชาวนาจูเจ้าควายหางตัวดีมา ก่อนจะลงอาบน้ำ เด็กน้อยบอกกับผักหวานป่าเบา ๆ ว่า เย็นนี้จะขอเก็บใบอ่อน ๆ กลับไปแกงกินนะ ผักหวานป่าก็เตรียมตัวเตรียมใจเต็มที่

เด็กน้อยดำดุดว่าวในลำน้ำเหมืองอย่างสนุกสนาน เจ้าควายหางเขาโง้งก็เล็มหญ้าอ่อนกินอย่างสนุกสนาน ใกล้ต้นผักหวานป่าเข้ามาทุกที ๆ แล้วมันก็หยุดกึก เบิ่งตากลมโตมองต้นผักหวานป่าอย่างประหลาดใจ

ผักหวานป่าใจหายวาบ ภาวนาให้เจ้าควายหางเลิกสนใจหันไปทางอื่น บางทีมันจะอึ้งแล้วกระมัง “ไป ๆ” ผักหวานป่าตะโกนไล่ เจ้าควายหางคงไม่ได้ยินหรอก มันเริ่มเดินที่เข้ามา “ช่วยด้วย! ช่วยด้วย!” ต้นผักหวานป่าร้องขอความช่วยเหลือ

จังหวะนั้น ละอ่อนชาวนาหันมาเห็นพอดีว่า เจ้าควายหงานตัวยุ่งกำลังรี
เข้าหาต้นผักหวานป่า เขาตวาดให้มันหยุด เจ้าควายหงานไม่ฟังเสียง มันมาถึง
ต้นผักหวานป่า แล้วตะกลามกินใบอ่อน ๆ ของต้นผักหวานป่าทันที กินเอา ๆ
กว่าเด็กน้อยชาวนาจะตะเกียกตะกายขึ้นมาจากลำน้ำเหมือง แล้วลากเจ้า
ควายหงานตัวต้อออกไปได้ ต้นผักหวานป่าผู้นำสงสารก็ไม่เหลือใบเลยสักใบเดียว

ละอ่อนชาวนาจึงควายหงานกลับบ้าน พลังตำหนิความตะกละของมัน
ไปตลอดทาง แดดอ่อนตะวันกำลังจะตกดิน ลมภูเขาพัดมาเบา ๆ ต้นผักหวานป่า
ถอนหายใจเฮือกใหญ่ คิดไว้ว่าคืนนี้ดาวออกมาเต็มท้องฟ้าเมื่อไร จะตัดสินใจ
ดูอีกสักครั้งว่า พรุ่งนี้เช้าจะแตกใบใหม่หรือจะเป็นต้นผักหวานป่าใบโกร๋นต่อไปดี

(จรัส มโนเพชร, เรื่อง ควายหงานกับผักหวานป่า
ใน โครงการนิทานพื้นบ้าน ๔ ภาค คณะละครครูแก้ว.)

อ่านได้ เข้าใจความ

ดอกแก้ว

ดอกกรรณิการ์

กล้วยไข่

กล้วยหอม

กล้วยน้ำว้า

กรรณิการ์

ไม้ต้นขนาดเล็กดอกมีกลีบขาว หลอดดอก
สีแสดใช้ย้อมผ้า มีกลิ่นหอม

แกงบวด

ของหวานที่ใช้ผลไม้ เผือก มัน ฟักทอง
ต้มกับน้ำตาลและกะทิ

แก้ว

ไม้พุ่มขนาดกลาง ดอกสีขาว มีกลิ่นหอม
ใบสีเขียวสดเป็นมัน

โกร๋น

กล้วยไข่

รวงโรยเกือบหมด เช่น ต้นไม้ใบโกร๋น
กล้วยพันธุ์หนึ่งกลายมาจากกล้วยป่า ผลเล็ก
เปลือกบาง ใช้กินและทำขนม

กล้วยน้ำว้า

กล้วยพันธุ์หนึ่งพัฒนาพันธุ์มาจากกล้วยป่า
กับกล้วยตานี ใช้กินและทำขนม

กล้วยหอม

กล้วยพันธุ์หนึ่งกลายมาจากกล้วยป่า ผลยาว
กลิ่นหอม ใช้กินและทำขนม

ขมูกข่มอม

เปรอะเปื้อนสกปรก

ข้าวเหนียว

ข้าวพันธุ์หนึ่ง เนื้อเมล็ดชุ่มกว่าข้าวเจ้า เมื่อหุง
หรือหนึ่ง เมล็ดจะเหนียวติดกัน

ขี้เหล็ก	ไม้ต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ ดอกสีเหลือง เป็นช่อใบอ่อน และดอกมีรสขม ใช้ประกอบอาหาร
โง้ง	โคง้เข้าหากัน เช่น ควายเขาโง้ง
เข่อซ่า	รู้ไม่เท่าทัน
ข้งข้าว	ต่อข้าวที่เกี่ยวข้องแล้ว
ดำผุดดำว่าย	การว่ายน้ำโดยเดี่ยวดำเดี่ยวว่าย
ตะกละ	มักกิน, กินไม่เลือก มักใช้ร่วมกับ ตะกลาม เป็น ตะกละตะกลาม
ตะวัน	ดวงอาทิตย์
ตำลึง	ไม้เถา มีมือเกาะ ใช้ใบและยอดเป็นผักกินได้
ตำหนิ	กล่าวโทษ, กล่าวร้าย
นานาชนิด	ชนิดต่าง ๆ
น้ำค้าง	ไอน้ำในอากาศที่ถูกความเย็นแล้วหยดลงมาเกาะบนใบไม้ใบหญ้าในเวลากลางคืนหรือเช้ามืด
น้ำหมักชีวภาพ	น้ำที่ได้จากการหมักพืช ผัก ผลไม้ วัชพืช สัตว์ และเศษอาหาร
เบ็ง	จ้องดู
ปลอด	พ้นจาก, ปราศจาก, ไม่มี
ปีบ	ไม้ต้นชนิดหนึ่ง ดอกยาว สีขาว มีกลิ่นหอม ใช้ดอกทำเครื่องหอมและเป็นอาหารได้
ผักหวาน	ไม้พุ่ม ยอดอ่อนกินได้ มีทั้งผักหวานบ้าน และผักหวานป่า

ภูมิใจ	กระหม่อมใจ
มะเขือเทศ	ไม้ล้มลุก ผลมีสีแดงอมชมพูกินได้
ร่มรื่น	ร่มเงาของต้นไม้ใหญ่ที่ทำให้เกิดความรู้สึกสบายใจ
ร้อนระอุ	ร้อนมาก
ละอ่อน	เด็กน้อย (ภาษาถิ่นเหนือ)
เล็ม	กัดกินทีละน้อย
วาววับ	มีประกายแวววาว
เศรษฐกิจพอเพียง	ปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มีพระราชดำรัสแนะแนวทางการดำเนินชีวิต แก่พสกนิกรโดยยึดหลักทางสายกลาง
สลับ	คั่นเป็นลำดับ
สะเดา	ไม้ต้น ใบมีรสขม ใบอ่อนและช่อดอกกินได้ และใช้ทำยาได้
สีสั่น	หลายสี
สุกคุดัน	สุกอยู่บนต้น โดยยังไม่ได้เก็บ
หุบเขา	แอ่งซึ่งลาดลึกลงไปเป็นแนวยาวสองข้างขอบ ด้วยพื้นแผ่นดินสูงหรือภูเขา หรือเทือกเขา
ไหม้เกรียม	สิ่งที่ถูกไฟเผาจนเปลี่ยนสีเป็นสีน้ำตาลเข้มหรือดำ
อัญชัน	ไม้เถา ดอกสีครามแก่ ขาว และม่วงอ่อน ใช้เป็นสีผสมอาหาร เครื่องดื่มและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ มีชนิดเป็นไม้ต้นก็มี
เอือก	ถอนหายใจลึก ๆ

อ่านเพิ่ม เติมความรู้

การอ่านจับใจความ

การอ่านจับใจความ เป็นการอ่านเพื่อหาส่วนสำคัญของเรื่อง ซึ่งเรียกว่า **ใจความ** หรือใจความสำคัญ ตรงกันข้ามกับ **พลความ** (อ่านว่า พน-ละ-ความ) ซึ่งหมายถึง ส่วนที่ไม่สำคัญ ใจความจะปรากฏอยู่ตามย่อหน้าต่าง ๆ ของเรื่อง ที่อ่าน อาจอยู่ส่วนต้น ส่วนกลาง หรือส่วนท้ายของย่อหน้าก็ได้

การอ่านจับใจความ ควรปฏิบัติดังนี้

๑. อ่านในใจทุกย่อหน้าอย่างละเอียด
๒. ศึกษาความหมายของคำ กลุ่มคำ ลำนวนที่ไม่เข้าใจ
๓. ตั้งคำถามว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร ทำไม ฯลฯ
๔. สังเกตประโยคที่แสดงให้เห็นว่าเป็นใจความสำคัญ ซึ่งมักมีประโยคอื่น ๆ

อธิบายขยายความหรือให้รายละเอียด

๕. จัดทำแผนภาพความคิดของเรื่องที่ย่าน แล้วประมวลเป็นใจความสำคัญ

ตัวอย่าง ข้อความที่มีใจความสำคัญอยู่ส่วนต้น

น้ำมีประโยชน์ต่อชีวิตมนุษย์ มนุษย์ใช้น้ำในการอุปโภค บริโภค ใช้ในการเกษตร เป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำและพืชน้ำ ใช้เพาะเลี้ยงปลา ปู กุ้ง หอย การอุตสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง การผลิตกระแสไฟฟ้า ฯลฯ

ตัวอย่าง ข้อความที่มีใจความสำคัญอยู่ส่วนกลาง

การใช้น้ำแล้วระบายน้ำทั้งจากชุมชน จากโรงงานอุตสาหกรรม หรือจากการเกษตรซึ่งมีปุ๋ยและยาฆ่าแมลง โดยปราศจากการขจัดสารพิษออกก่อน **การระบายน้ำทิ้งเหล่านี้ให้ไหลลงสู่แหล่งน้ำเป็นสาเหตุที่ทำให้น้ำเน่าเสีย** เกิดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ อันตรายต่อสุขภาพ อนามัย ทั้งต่อชีวิตคน สัตว์ และพืช

ตัวอย่าง ข้อความที่มีใจความสำคัญอยู่ส่วนท้าย

น้ำที่สกปรกและเปลี่ยนแปลงไปเป็นบ่อเกิดของเชื้อโรค ถ้าไหลแพร่กระจายลงสู่แม่น้ำจะทำให้ปริมาณของออกซิเจนในน้ำลดลง มีผลต่อพืชและสัตว์น้ำ เพราะไม่มีออกซิเจนในการหายใจ พืชและสัตว์น้ำก็จะตายเป็นการทำลายความสวยงามของแหล่งน้ำ **นั่นคือเกิดมลภาวะเป็นพิษหรือมลพิษของน้ำที่มีต่อสิ่งแวดล้อม**

ตัวอย่าง การจับใจความสำคัญจากข้อความ แล้วทำแผนภาพความคิด ข้อความข้างต้นอาจจับใจความสำคัญ โดยทำแผนภาพความคิดได้ ดังนี้

เรียบเรียงเป็นใจความสำคัญได้ว่า

น้ำมีประโยชน์ต่อมนุษย์ การระบายน้ำทิ้งโดยไม่ขจัดสารพิษ จะทำให้ น้ำเน่าเสียเกิดมลพิษ อันจะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก

การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก คือ การที่ผู้พูดสื่อสารต่อผู้ดู ผู้ฟัง และผู้เขียน สื่อสารต่อผู้อ่านในโอกาสต่าง ๆ เช่น แสดงความยินดี แสดงความเสียใจ

การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก เป็นทักษะส่วนตัวของผู้พูด ผู้เขียน อาจเหมือน หรือไม่เหมือนกับผู้อื่นก็ได้

การพูดและเขียนแสดงความรู้สึก มี ๒ ลักษณะ คือ มีการเตรียมตัวล่วงหน้า และไม่มีการเตรียมตัวล่วงหน้า ซึ่งต้องใช้ปฏิภาณไหวพริบในทันทีทันใด

ข้อปฏิบัติในการพูดแสดงความรู้สึก

๑. คิดก่อนพูดว่าพูดกับใคร โอกาสใด สถานที่ไหน ลำดับเรื่องที่จะพูด เช่น ทักทาย แนะนำตัว พูดแสดงความรู้สึก

๒. ควบคุมอารมณ์และความรู้สึกให้พอเหมาะพอควร ไม่ว่าจะดีใจ เสียใจ หรือโกรธ

๓. ใช้คำและภาษาสุภาพได้เหมาะสมกับกาลเทศะและบุคคล ตลอดจน ออกเสียงให้ชัดเจน

๔. พูดตรงประเด็น มีสาระ ไม่เยิ่นเย้อ และตรงเวลา

๕. ท่าทาง สีหน้า และแววตา สอดคล้องกับคำพูดแสดงความรู้สึก

๖. แต่งกายเรียบร้อย สุภาพ เพื่อเสริมบุคลิกภาพของผู้พูด

ส่วนการเขียนแสดงความรู้สึก ควรคำนึงถึงการใช้ภาษาและมารยาทในการเขียน ให้มากกว่าการพูด

ชวนคิด ชวนทำ

ช่วยกันคิด ช่วยกันตอบ

๑. บอกแนวทางการดำเนินชีวิตจากเรื่อง *ครอบครัวพอเพียง* ที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับชีวิตจริงได้

๒. การเตรียมตัวเดินทางไปพักผ่อนต่างจังหวัด ควรเตรียมอะไรไปบ้าง เพราะเหตุใด

๓. พี่สาวคนโต ผลไม้ที่ปลูกในท้องถิ่นของนักเรียนมีอะไรบ้าง

๔. บอกชื่อของอาหารให้ได้มากที่สุด

❖ ขึ้นต้นด้วยคำว่า **กล้วย** เช่น กล้วยแขก

❖ ขึ้นต้นด้วยคำว่า **ไข่** เช่น ไข่พะโล้

๕. อ่านหรือร้องเล่น บทร้องเล่นต่อไปนี้ และช่วยกันทำท่าทางประกอบ

กล้วยหักมุกเผาสุกกินดี	กล้วยบวชชีกินแล้วหวานมันนะ
ฉันชอบกล้วยไข่	เพราะมันมีราคาถูก
กล้วยน้ำว้ากินเวลาสุกงอม	ส่วนกล้วยหอมกินแล้วชื่นใจนะ
ฉันชอบกล้วยไข่	เพราะมันมีราคาถูก
กล้วยเล็บมือนางรูปร่างเล็กแปลก	ส่วนกล้วยแขกกินแล้วติดใจนะ
ฉันชอบกล้วยไข่	เพราะมันมีราคาถูก

ช่วยกันทำ ร่วมกันนำเสนอ

๑. แบ่งกลุ่มวาดรูปตามจินตนาการ เกี่ยวกับ “บ้านในฝัน” พร้อมเขียนคำบรรยาย ระบายสีให้สวยงาม นำมาจัดป้ายนิเทศและนำเสนอ

๒. อ่านเรื่อง *ควายหางากับผักหวานป่า* แล้วเขียนแผนภาพความคิดแสดงความสัมพันธ์ของตัวละครสำคัญ ๆ กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจากเรื่อง แล้วแลกเปลี่ยนกัน

๓. แบ่งกลุ่มสังเกตและรวบรวมชื่อต้นไม้ในท้องถิ่นที่นิยมปลูกมากที่สุด โดยแยกตามประเภทไม้ดอก ไม้ผล ไม้ประดับ และพืชสวนครัว จัดทำเป็นสมุดรวบรวมผลงานและนำเสนอ

๔. แบ่งกลุ่มไปสัมภาษณ์บุคคลในชุมชน เกี่ยวกับการทำอาหารที่สนใจ เช่น หมูทอด ไก่ทอด ส้มตำ ไข่เจียวดอกอัญชัน แกงซี่เหล็ก แกงผักหวาน กล้วยบวชชี พักทองแกงบวด ว่ามีส่วนประกอบและเครื่องปรุงอะไรบ้าง มีขั้นตอนการทำอาหารอย่างไร แล้วมานำเสนอพร้อมกับนำของจริงมาแสดง (ถ้ามี)